

A LUGOSSY-KÓDEX.

A debreczeni ref. főiskola nagykönyvtárában R. 537. növ. 7525. sz. alatt őriztetik egy XVII. század elejéről származó becses kézirat, melyet LUGOSSY Józsefről, irodalmi régiségeinket szorgalmasan gyűjtő tanárról, 1846—62. könyvtárigazgatóról neveztek el. A kódex, melynek első lapján ez van beírva: «*Lugossy Codex. Énekek gyűjteménye. (A XVII. Században leírva.) 197 levélre terjedő magyar kézirat.*», elején, végén csonka, sőt a közepéről is innen-onnan hiányzik egy-egy levél. Már KÖLCSEY levelezéseiben található a kódexről említés. (1813. május 22. Álmosdról KAZINCZYHOZ. KÖLCSEY Ferencz Minden Munkái, 9. köt. 84—86. l.) A benne foglalt darabok közül nyolcat cím szerint is felemlít. 1813-ban tehát a főiskola könyvtárában van. Azután nyoma vész, 1841-ben azonban már ismét Debreczenben van, mit bizonyít az utolsó levélen található bejegyzés: «Kipótoltam Nyomtatásból Sept. 1841. L. J. sk.» A 60-as évek közepén ismét visszakerül a könyvtárba. LUGOSSY által készített másolata SZILÁDY Áron birtokában van. (V. ö. KÁLMÁN Farkas: A Lugossy Codex. Debr. Prot. Lap. 1886. évf. 317. l. és PAP Károly: Irodalomt. vonatkozások KÖLCSEY leveleiben. 1911. 39. l.)

A kódexnek egyes darabjait ismertette s velök kapcsolatban magáról a kódexről is említést tett TOLDY és BODNÁR irodalomtörténeti munkáikban szétszórtan. Első részletes, de a phil. módszer pontosságát teljesen nélkülöző ismertetését adta KÁLMÁN Farkas fentemlített cikkében. L. még: Magyar Könyvszemle, 1899. évf. ERDÉLYI Pál cikkét s legujabban PAP Károly: Irod. tört. vonatkozások KÖLCSEY leveleiben, Debreczen 1911. 35—43. l.

A kódex összeírója SOMOGYI Pál, a Somogy megyében levő Ujfaluból (ma Magyarujfalú). Gyermekkorában Hobolban tartóz-

kodott, de életének jó részét Ujfaluban töltötte. Egy darabig Gigen is lakott, hol saját házában másolgot; Szalontán is megfordult.

Maga a kódex 22 ívből áll, de nem mindenik ív teljes. Ki van tépve az 1—29., 41., 42., 49., 50., 95., 100., 187., 190. és 197., összesen 39 levél. Vízjegy 56 levélen található, de egynéhányon alig vehető ki. Háromféle papírt használt a másoló, egy egészen vékony, egy durvább és egy egészen vastag papírt. Ezek helyel-hellyel néhol egy íven belül is össze vannak vegyítve. Az első hét ívnek vízjegye: oválisalakú rajz, közepében csillag, kétoldalt M és H betük. A 9., 12., 13., 17., 19., 20. íveken egy kétféjű sas, kétfelől M betü. A 8., 18. íven ugyanilyen sas M betü nélkül. A 10. íven elmosódottan egy nyilalak látható. A leírásban hat csoportot különböztethetünk meg. I. Az első kéz időrendben másolgat a 87. levélig 1630-ig. II. Ugyanezen kéz később 1632—1634. dec. 7-ig másolja a 88—101. levélig. III. A 10. íven más kézírás kezdődik. Dátum 1623. (102. l.) E csonka ívnek a papírja is más, nagyon elavult. Látszik, hogy a bekötéskor ragasztották bele. A 11. ív is ennek a kéznek az írása. IV. A 12. ívvel folytatódik az első kéznek az írása. Ez időrendben is folytatása az elsőnek. 1630. júl. 31-től aug. 2-ig. V. A 14. ívtől kezdve végig az első, illetve a negyedik résznek időrendben való folytatása (1630. okt.—nov.). A második csoportba tartozó verseket valószínűleg az üresen hagyott lapokra később másolta be a kódex összeírója. A 125 b. lev. az utolsó sor le van vágva a könyvkötés miatt, a betük szárai azonban megmaradtak s elég jól kiolvashatók. Ugyane sor a 126a. levél felső részére át van vive. Ebből az következik, hogy a bekötés után írták oda újból azt a sort. Valószínű, hogy ez a kötés nem egy a mostanival.

Rátérve a kódex tartalmi ismertetésére, találunk benne *bibliai és egyháztörténeti tárgyú históriát* 17-et, *széphistóriát* 3-at, *magyar históriás éneket* 2-t, *oktató verset* 5-öt, *házassági éneket* 3-at és *kisebb cantátiót* 15-öt. Összesen 45 darabot.

Az első lapon a könyvtári jelzés n 7525, R 537.

30a—b levéllel kezdődik a kódex és pedig egy Jónás prófétá-

ról szóló versnek a befejező részével, mely a bibliai história tanulságát foglalja magában. Kiadta a töredéket SZILÁDY Áron RMKT. VI. 100—101. l. Jegyz. u. o. 322—3. l.¹ Az énekes 1553-ban szerzé a verset. SZILÁDY, mivel a versfőkből DE ENNING... jön ki s az utolsó strófa szerint «Mező Debreczion puža varafsaban, aš kí ezt Bőrbe vala nagi banatban, Erdelben valo gondolkodásaban», ezért TINÓDI munkájának tartja. A másoló jegyzete a vers végén: Finis adest. 1629.

30b—31b. lev. ADHORTATIO OPTIMA AD JUDICES. Notaja | Az hatalmas Isten kiraliok &c. — Kezdeté: «Bírák nektők Bollok kerlek halgásatok, mit kevan aš Isten tóletők tudgyatok.....» A vers alatt: Finis adest.

31b—34a. lev. PRÆPARATIO AD MORTEM IOANNIS SZEPETNEKI, et ejUSDEM pia | Confessio. — Megvan BORNEMISZA É. k. CCLXVI—CCLXVIII. lev.; a LIPCSEY-kódex 33. l. V. ö. SZILÁDY Áron RMKT. VI. 366. l. Megvan még a Mihály deák kódexében. Kiadta SZILÁDY u. o. 193—196. l. 1555-ben szerzetetett «Szamos monteben» (így!). A másoló jegyzete: Finis adest. 1629.

34a—44b. levél. AZ SPIRA FERENCZNEK, CHRISTUS | HITINEK MEG'TAGADASAIERT, valo | röttenetős romlása es veződölme. Notaja. Joseph. — Az itt található szöveg nem teljes, mivel kódexünknek a 41. és 42. levele hiányzik (összesen 17 strófa), vagyis a 409. sortól végig. A BORMEMISSZA Énekes könyvében (CCXLI—XLVI. lev.) levő teljes szöveg szerint 1553-ban szerzette TÖKE Ferenc Lindván. Megvan még a NAGY Sándortól ismertetett (Eph. K. 1885. 25. s k. l.) Mihály deák-kódexben, hol a vége szintén csonka. Kiadta SZILÁDY RMKT. VI. 115—130. l. Jegyz. u. o. 333—338. l. A kódex 44b. levelén a másoló vers végére a következőket jegyezte be: «Finis adest per P:L. Somogiü. in Vy falu, Anno Domini Millefsimo Sexcentefsimo vicefsimo Nono. 21. die Augufti, vel fic. 1629.»

¹Az egyes darabok különböző variánsainak jegyzékét a legtöbb helyen SZILÁDY után közöljük, tekintetbe véve az egyes iniciais alá írt LUGOSSY-féle megjegyzéseket.

44b—48b. lev. TÖKÖRE ES PELDAJA, EZ JELŐN VALO | romlando életnek, mely körniül vetetöt mind | aꝥ halal tul mind penig' aꝥ Satantul | valo felelőmtül. Notaja: Aꝥ hatalmas Isten kiraliok kiralia &c. — A vers, mely DECSI Mihályé, hátul csonka, amennyiben a kódex 49. és 50. levele hiányzik. A versfökből ez jön ki: DECZIPRAEDICATORNENAK JVDIT ASzSzONAK DECZI MIHALJ DEAKTVL AIANDEK..... TOLDY szerint (M. költ. tört. 172. l.) 1540-ben írta, BODNÁR, ki tartalom szerint is ismerteti a historiát, ezt kétségbe vonja (M. Irod. Tört. I. 441. l.), TOLDI-t az téveszthette meg, hogy DOBAI Andrásnak utána következő énekével összeolvasta s annak utolsóelőtti versszakában csakugyan 1540. áll. SZINNYEI Magy. Írók. II. 731. l. TOLDI után indulva szintén az 1540. évet mondja szereztetési évének.

51—53b. lev. DOBAI Andrásnak «Az utolsó itéletről» szóló éneke. Elöl csonka, a 45. sortól kezdődik. A versfökbén: ...IODMINO MICAENSI VASSE KOMMENDABAT VNICED. A másoló jegyzete (53b. levelen): Finis adest. Indignifsimus | servus Jefu Chrifit Pau: Somog: scripfit meste, in Vy Falu. | 1629. 12. | die 9bris. | Servi inutiles fumus. | Megvan a Csoma-kód. 85—89. lev. és a Mihály deák-kód. (10. darab). A Csoma-kódexbeli szöveg BORNEMISSZÁÉNAK (Én. könyv. CCVIII—CCX. lev.) egyszerű másolata. A Lugossy-kód. több rendbeli figyelemre méltó eltérést tartalmaz. (RMKT. II. 443. l.) A változatok egybevetésével kiadta SZILÁDY, RMKT. II. 143—150. l.

53b. lev. Cantio OPTIMA. Notaja. | Menyej Bent Atyank neköd &c. Első sorai: Kegyős Atyank maft te neköd könyörgunk, lelki fajdal- | minkban hozzád folyamunk (így!) A 6 strófából álló vers végén: Finis adest.

54a—56b. lev. BORNEMISSZA Péter éneke. Címe: CANTIO DE Regno Dei . ex Apoc: 21. v. 2. &c. A versfökből PETRVS ABSTEMIVS mnsa..... A másoló záró megjegyzése: Finis huius operis, nõ posco Mercedem laboris . vale bonus Cantor.

56b—61b. lev. (Küküllei névtelen) HJSTORJA ABJGAESJS | (!) UXORJS NABAL. Nota: | Ex. 1. Reg. Cap. 20. | Az en hezédömet egy kis allat &c. | A vers végén: Finis adest. Megvan másolat-

ban Mihálydeák-kódexben (18. darab). V. ö. NAGY Sándor, Adalékok a XVI—XVII. sz. elb. költ. irodalmához EPh. K. 1885. 29. l. Külön is megjelent, 2 kiadást ért el. V. ö. SZABÓ Károly RMK. I. 319. és 323. sz. A bártfai XVI. sz. évnélküli nyomtatvány SZABÓ Károly szerint kétségtelenül Debrecenben KOMLÓS András betűivel 1574 körül nyomtatott első kiadás után nyomata. Egyetlen példánya a debreceni ref. koll. könyvtárban. Első kiadása tehát: Debrecenben 1574. körül. Kiadta SZILÁDY RMKT. VII. 36. l.

61b—69b. lev. AZ ISTEN FELŐ JUDITA AZZONNAK | ISTEN ALTAL VALO CZELEKÖDETI, | Mikeppen ő vele az Isten az kevel Holofer- | ness Hadnagynak feiet el vetette, kib- | ől ki tetzik, az, hogy aꝯ erőtlenők- | kel az Isten aꝯ kegyőtlenöket | hamar el rontya, mint | ez verőkéből ki tetzik. | Notaja: Oh en ket Bőmei- | im ti aꝯ Urra neꝯ &c. — SZTÁRAI Mihály ez éneke (1552-ből) megvan a BORNEMISSZA Én. k. CCCVII—CCCXIII. lev., a HOFGREF-féle gyűjteményben az n3—q3. lev. kiadta SZILÁDY Áron RMKT. V. 140—156. l. Jegyzetek u. o. 354—357. l. A másolat záradéka: αὐτῶ, θελοσ τωτῶ ἰσοριασ (sic!)

69b. lev. Egy kisebb ének. CANTIO OPTIMA. Notaja. vőddel Ur Iñ &c. Kezdősorai: «Mennek es földnek nemes terőmtoje (így!), es mindönőknek kegyelmes Iftene...» Megvan Bornemissza Én. k. LI. l. A vers végén: «Finis est | Primo sub ferula Dñi Ambrosi scripserā 1609. in Hobol.

70a—72b. levél. HISTORIA PROPHETÆ IONÆ, ET | CIVITATIS NINIVE. Notaja. | Daudid Prophetanak imatkozasarol, &c. A vers végén: τέλωσ ἐστ. Finis adest. 1629. in Měše ģbris. BATIZI Andrásnak 1541-ben írt verse. Megvan HOFGREFnél Dd₃—Ee₄ leveleken (hiányos); BORN. É. k. CCCXXXI—CCCXXXIV. lev. Külön is megjelent 1596-ban Debrecenben. (V. ö. SZABÓ Károly, RMK. I. 280.) Másolatban a LIPCSEY-kód. 78—81. l.; Mihály deák-kód. (17-ik darab). A LUGOSSY-kódexbeli szöveg igen sok változtatást mutat, hiányzik is belőle több versszak. Legújabban kiadta SZILÁDY Áron, RMKT. II. 89—95. l.

72b—78b. lev. (DÉZSI András verse:) MINORIS TOBLÆ CONNU- | bium. A vers 1550-ből való. Megvan a HOFGREF ének.

k. 94—104. levelein; BORNEM. Én. k. CCCXX—CCCXXV. levelein. Megvan egy másolata a Mihály deák kódexében is, mint annak a NAGY Sándor által összeállított (EPhK. 1885.) tartalomjegyzék szerint 23. darabja. Itt a költemény végén ezek olvashatók: Debreczenben nyomtatott ki CSÁKTORNyai János által ez historia Anno Dni 1597. Ez a kiadás, mint NAGY Sándor mondja, nincs SZABÓ Károlynál felemlítve. Kiadta SZILÁDY RMKT. V. 58—70. l. Jegyz. u. o. 290—2. l. A LUGOSSY-kódexből hiányzanak a 385—400. sorok. Egyébként is sok eltérést mutat. Az eltérő szövegeket SZILÁDY vetette össze. A kódex 786. levelén a záradék így szól: Finis adeft. 1629. 25 die 9bris, in Vy falu. 1582-ben külön is megjelent Debreczenben. Egyetlen példánya NAGY István kvtárából külföldre került. V. ö. SZABÓ Károly RMK. I. 190. Újabb kiadása: Bártfa év n. (XVI. sz.) v. ö. RMK. I. 317. sz.

78b—83b. lev. AZ ZENT KÖRÖZTSEGNEK ES MINDEN KÖRÖZT NEVEKNEK, magyarázattya. — Kiadta SZILÁDY RMKT. IV. 254—263. l. Magyarázatok u. o. 313. és 381—390. lap. Megjelent h. és év n. SZABÓ Károly szerint az utolsó verssorokban található évszám bizonyosága alapján 1578-ban. RMK. I. 140. sz. alatt. V. ö. TOLDI, A magyar költ. tört. I. köt. 190. l. Utolsó versszaka (83b. l.): Mas fel E3ör hatvan nyolcziban e3 enököt B3örBek, | mikor Thuri Pal kis leianyat meg' köröztölek, | mind-önöket ker hogy, | neki boczanat adafsék, | tiztöfseg'gel mindön Jambor ma nagy | vigan lakiek. A másoló jegyzete a vers végén: Finif adeft. A. D. 1629. vel fic. Millefismo sexcentefismo Nono, n Menfe 9bris, in Vy Falu scripsit Pau :L. Somogj :

84a—b. lev. Egy kisebb vers. Címe nincs. Kezdő sorai: «Diczerlek tegöd menybeli Iften en edös | terömtöm, hala teneköd mert te en | velem igön fok iot töttel...» Összesen 11 versszak. Záradék: Finis eft. 1630. in mense Augufti.

84b—85b. lev. ConfeSSIO De Peccata. Notaja Irgalmafság'-nak &c. Kezdő sora: «Oh en kegyelmes Iftenöm.» Nem más, mint BALASSA 66. éneke. Megvan a DECSI-kódex 197. l. s a LIPCSEY-kódex 75. lapján. A LUGOSSY-kódex változatában a strófák itt-ott fel vannak cserélve. A DECSI-kódex 10 strófával hosszabb a többi

változatoknál. Ott a címe: Cantio . AD NOTAM : IZRAELNEK SZENT. Kiadta SZILÁDY Áron: Gyarmathy Balassa Bálint költeményei, Budapest, 1879. 104—107. l. A két változatot jegyzetekben összehasonlította, de a LUGOSSY-kódexet nem vette figyelembe. A kódex másoló jegyzete: Finis adeft eodē die et Menfis.

85b—86b. lev. Cantiuacula optima. Dóczi Zsuzsánna verse. Első szakasza így szól: Diczeröm a3 Ur Iftent mindön időben, | magasztalom szent nevet egez eltöm- | ben, mig' lezők a3 teftben, Bivemben | a3 halaadas Baiamban diczeret mo- | ndas nem lezőn Bukón. Össz. 18 strófa. A másoló jegyzete a vers végén: «Finis adeft. 1630. in menfe Augufti.» Versfőkből: DOCI SUSANNA gsdttcd. DÓCZI Zsuzsánának fennmaradt egy levele 1622. febr. 4-ről, melyet RÉVAI Péterhez írt Nagykocsordiból. (DEÁK Farkas, Magyar hölgyek levelei. Budapest, 1879. 244—5. l. Magyar Levelestár II. kötet.

86b—87b. lev. Vallásos, egyházi ének. Felírása: CANTIO OPTIMA. Első sora: «Bizodalunk Chrisztus által Istenben vagyon.» Összesen 10 strófa. Versfőkből: BISZODALOM c. Záradéka: Finis adeft. A. D. 1630.

87b—88a. lev. Cantio OPTIMA. Notaja: Maidan nektók mondok &c. Kezdeté: «Sok hala adafsál mi maft tartozunk, a3 nagy Ur Iften- | nek a33al áldozunk.» Terjedelme 14 strófa. Finis adeft. A. D. 1632. 23 die 8bris. A 88a. lap alján későbbi idegen kézírással: Cancio Díterlek | Et Johonis Gal canit... (olvas- hatatlan).

88b—89b. lev. AZ HAZASSAGROL VALO | ENEK. Batiíi Andrase. | 1546-ban szerzettett. Megvan a HUSZÁR GÁL énekes könyvében, de csonkán; Bártfai én. k. 71.; a LIPCSEI-kódex 39—41.; DECSI-kódex 50—55. l.; a VASADI-kód. 142—150. l. és SZILÁDY szerint számos kézirati énekgyűjteményben. Újabban kiadta BARLA-SZABÓ István a Vas. Ujság 1864. évf. 97. l. és SZILÁDY Áron, RMKT. II. 120—124. l. Jegyz. u. o. 426. l.

90a—b. lev. Adhortatio Mulyerum. — Kiadta SZILÁDY RMKT. IV. 78—80. l. Jegyz. u. o. 304—308. l. A kódex író jegyzete Finis adeft. 1633. 10 die Marc: in Uy Falu scripfit:

91a—92a. lev. HAZASOK ENEKE. Megvan BORNEMISSZA: Én. k. CCXXXVIII. lev., valamint JANKOVICS másolatában is, melyből TOLDY (Handbuch d. ung. Poesie) közölte. A végső strófa szerint 1548-ban íratott. Kiadta SZILÁDY, RMKT. IV. 75—77. l. Jegyz. u. o. 297—304. l. A 91a. lev. alján későbbi kézírással ez található: PANit exAR. éneke. A másoló jegyzete a vers végén a 92a. lev.: Finis adeft. P. Paul: Somog: in Uy falu. An: D: 1633. 4 idus Marci (nēpe) 12 die Marc. in die Gregori scriptit.

92a—b. lev. Cantio OPTIMA. Nota. Szent David Propheta eneklő &c. Kezdő sora: «Menybeli Ur Isten halgas meg' engőmet aꝓ en kőny- | őrgesemben.» Terjedelme: 13 strófa. A nótául választott ének nem egyéb, mint Sztárai XXIII. Psalmusa. «Finis adeft. A: D: 1633. in Uy falu in Mensē 7bris.»

93a—94b. lev. Ex Augustino. Confacta per Mattheum | Scariceum. Descriptio Regni Coelestis. — Kezdősora: «Szolyunk aꝓ Szent Agoftonnal maftan aꝓ meny orðagrol.» Versfők: SCARICEUS MATENAK VTITARSA SZABO LASARE. (Az «E» már csak a lap alján levő utolsó szóból olvasható ki.) A végén csonka, mert a kódex 95. levele hiányzik. Az ének «S» initialéja alatt LUGOSSY József kézírásában ezek olvashatók: «Lásd ugyanezt világosító variánsokkal Molnár Albert Imádságos könyvében, Hajdelberg. 1620.¹ 8-adr. l. 351—7.» A jelzett helyen 2 strófa híján csakugyan fel is található. KÁLMÁN Farkas a Nagydobszai Gradualé-nak ismertetésében (Protestáns egyházi és isk. lapok 1881. 115. és 147. l.) mondja, hogy ott is megvan egy változata. Közöl is a 35 strófából álló versből 2 strófát: a 8. és 9-et. Szerinte a kezdetükből ez jön ki: «Skariceus Máténak utitarsa Szabo Lazare. Finis.» Úgy látszik, hogy a «finis» már nem a versfőkből jön ki, mert csak anélkül lehet 35 strófa. A LUGOSSY-kódexben 34 van, így csak az utolsó hiányzik. SZENCZI MOLNÁR-nál a 30. és 31. versszak hiányzik, úgyhogy a versfők nem Lázárt, hanem LÁSA-t adnak. A SZENCZI Imádságos könyvének «registoma» (így!) ezt mondja e versről: «Az mēnyeie Paradiťomnak diczō-

¹ SZABÓ Károly szerint (RMK. I. 514. sz.) 1621-ben jelent meg.

fegéről Bép verfec Szent Agoston irásából, melyeket Scaritza Máthe az Rátzkevei Praedikator fordított Magyarol.» Irodalomtörténet íróink SKARICZA Mátét teszik e vers szerzőjének. Így BODNÁR is Irod. tört. I. 441. l. A versfők értelme mindenestre kétségessé teszi e hiedelmet. Talán SZABÓ Lázár nevű, ma ismeretlen énekes írhatta, ki útítársa lehetett valamelyes térítő útban Skariczának. Abból, hogy a LUGOSSY-kódexben a hiányzó 95. levélen e versnek egy, legfeljebb két strófája lehetett (amennyiben SZENCZI Imádságos könyvében van még egy versszak betoldás), az következik, hogy vagy a 96. levélen végződő BATHORI Boldizsár-féle ének lehetett jóval hosszabb, vagy más ének is volt még ott.

96a. lev. Valószínűleg egy hosszabb vers utolsó 11 versszaka. Végső sorai: Ež enekõt siralmiban, Batori Bodifar banattyaban Gyula | várban kinniaiban, BerBõtte kilencjiven negyben. Finis | A. D. 1633. 28 die Novemb: in Uy falu scripsit. | BATORI Boldizsárról lásd: SZINNYEI, Magy. Írók Élete I. 666. Említi TOLDI, M. költ. tört., Pest, 1854. I. k. 209. l.

96a—b. lev. Alia. Nota: M(ire) | bankodo(1) | oh en I.. (A lap széle le van vágva, azért olvashatatlan.) Kezdő versszaka: Megfoghatalan kegyes Istenfegh, örökken valo menyei felfeg', egež kórõtyenfeg', csak te túled taplaltatik minden fele nembetfegh. Záradék: Finis adeft in eodem die, ut supra.

96b—98a. lev. Halotti ének. Felírása: Cantio, De extremo Juditio. Matth. 24 cap: Kezdő sora: «Emlেকেßbel kerlek oh embõri allat.» Terjedelme: 21 strófa. Záradék: Finis adeft. Anno Millefsimo Sexcentefsimo Tricesimo quarto 7 die | Decembris in Aurora ferme 8 hora in Uy falu Domini die Paul: Som. scripsit.

98a. lev. Enek. Notaja: Halgaßd megh. Atya Isten az &c. Kezdő sora: «Hozzad kialtafunkat halgaßd megh Ur Isten.» A vers alatt záradékul ez van:

Maro { Iohannes s. Her: szólófi Compatri fuo, fibique
csan { amãdo Pau: Somogio scripsit 1635. 8 die Apprillis.

Az ének a régi református énekeskönyvekben is benne van.

98a—102b. l. 1566-ból való vers. Közbul a 100. lev. hiányzik. Címe: HISTORIA: AZ SZIGETVARNAK | veßesseról, Melyet

Zoliman Török «czazar»¹ meg | vevén kezehöz kopczola, Notaja: Szertelen veződek |. Kezdő sora: Emleközünk mi nag' veződelmunkról. Utolsó strófája: Az ki zörze ez enőkótt verőkben, ez őt zaz hatuan hat | eztendőben, kőroztiennőknek nagi puztulafsaban, az ŵ lelkenek keferufegeben. Záradék: Finis (olvashatatlan) totum quia non habui potū | fi²fi habušem potū non perfecísem totum. Paulus Somogius A : D : 1 · 6 · 23. | Omnia fi perdas famam feruare memento. | SZABÓ K. (RMK. I. 370. sz. alatt) említi egy XVI. századi kiadását, melynek címlap nélküli s csupán 2 levélből (az első 27 versszak) álló csonka példánya TOLDY Ferenc könyvtárából az Akadémia kvtárában van. Egy másolata a Mihály deák-kódexben. (A kód. 30. darabja, v. ö. NAGY Sándor cikkével EphK. 1885. 30. l.) A LUGOSSY-kódexben megvan az első 28 versszak, azután az utolsó 36. SZABÓ K. szerint 80 versszakból állott, így a kódexünkből 16 versszak hiányzik és pedig a 29—44. és nem úgy mint SZABÓ K. mondja, hogy a 29—47. Az éneket először ismertette TOLDY Ferenc, A Magy. költ. története 1854. I. köt. 172—4. l. Ő említi, hogy e vers nyomán PÉCZELY értekezett az Akadémiában 1846-ban a ZRÍNYI halála módjáról. Kiadta SZILÁDY RMKT. VII. 300—311. l.

103a—115b. lev. IGEN ŽEP HISTORIA | AZ TANCREDDUS KIRAL LENIARUL³ GISMON = | DARVL. ES AZ KIRALnak TITKOS TANacziarul | GISQÚARDVSROL, kik közöt főlbomolhatatlanaz | zeretet leuen halara⁴ adtak magokat, OLaz Nielből az | Boccatiusból Diakra fordetuan, Philipus Beroaldus | által Mar Magiarra fordetatot. Nota CIMONIS. Az utolsó vers szerint 1574-ben írta az, aki nevét versek fejébe rejtette. A versfőkből ez jön ki: GEORGIVS ENIEDI TRANSILVANVS IN GRATIAM NOBILIS FRANCISCI KOMAROMI THIRNAVIENSIS FRATRIS VNICE DILECTI CECINIT VVIENNNAE MISERAM MORTEM DVORVM AMANTIVM OB IMPATIENTIAM AMORBIS... A többinek nincs értelme. A másoló a vers végére odaírta: Finis adeft.

¹ A «czazar» szó fölébe írva.

² Áthúzva.

³ Tollhiba.

⁴ Igy! tollhiba.

1630. Omnia vincit amor et nos cedamus amori, Roma tibi fubito moribus ibit amor. SZABÓ Károly szerint (RMK. I. 126.) a debreceni 1577-iki kiadás az első. Ő valószínűnek tartja, hogy már 1574-ben készült egy kiadása. Van még 1582., 1592., 1624., 1683., 1700-ból való kiadás. Van egy másolata a SZÉLL Farkas által ismertetett XVI. sz. kódexben. (Figyelő XVIII. 23.) Ez SZÉLL Farkas szerint az 1592-iki kiadásnak másolata. DÉZSI Lajos (Irodalomtörténet, 1913. évf. 257—9. l.) a cím alá írt nótából egy elveszett magyar verses BOCCACCIO-novellára következtet.

115b—120a. lev. AZ NAG' ABRAHAM PATRIARKANAK KÖR- | ÖZTIRŐL VALO ZEP HISTORIA Mofoš PROphata Irasabol. Csak itt van meg. Kiadta SZILÁDY, RMKT. VI. 197—205. l. Jegyz. u. o. 366—367. l. A másoló jegyzete: Finis adeft. P. Paulū L: Somogiū. | Anno Dōnj 1630. Ultimo die | Julij in Uyfalu auxiliante Deo frīpfit.

120a—121a. lev. Cantio Per Pulcra. Notaja. | Szilagy Mihaly enökere.¹ De még erre illendőbb az | notara: Haborufaga David kiralnak &c. Debrecenbē erre iedböttek | az notara, teis erre mondgiad: Nagybankai Mátyás éneke. Az utolsó versszak elé, a lap szélén, betoldva a Gönczi Énekes könyvében is megtalálható 3 soros versszak. Közölve RMKT. IV. 41—42. és 282. l. Megvan BORN. É. k. CCXXVII. lev. Egyik unitárius énekeskönyvben, azonkívül a református énekes könyvekben is. A nótául választott éneket Sztárai X. Psalmusában szintén nótául veszi. A másoló jegyzete: Finis adeft. 1630. 2do die Augufti. | in domo meo in Uy falu, Paulus L: Somogi | foli frīpfit. |

121a—b. lev. Szeremi Iliese igōn Bep. Első versszaka: Emlekōbel meg' te gyarlo embōr az te Istenōd- | rōl, hala adatlan te ōha ne leg' az ō io volta- | rol. | Záradéka csak ennyi: Finis adeft. A Bártfai énekeskönyv (1593.) 167. l. végződik egy ének, mely 1561-ben íratott jó Kolozsvárban «Bik Marto» házánál SZEREMI Ilyés által.² A kódex 93—164. l. hiányzanak, így a versnek csak

¹ Az egész nóta téntával keresztülhúzva.

² KÁLMÁN Farkas, Prot. Egyh. és Isk. Lap. 1881. 1099. l.

a vége van meg. Van még egy harmadik verse is. Tehát az első az igaz hitnek hasznáról szól, a másik a LUGOSSY-kódexbeli darab, a harmadik pedig: «Dicsérjük mindenkor a mi Istenünket». Kiadta mindhármát SZILÁDY RMKT. VII. 94—99. l.

121b—129b. lev. IGEN SŰEP HISTORIA AZ VITEZ FRAN- | CI/COROL ES AZ Ő FELESEGEROL. | Notaja. Mikor Ægyptombol sido nep ki Jöve, &c. — A vers 1552-ben íratott. A másolás ideje: Finis adeft. A. D: 1632. ultimo die Febru arij. Van egy másolata a PETROVAI Miklós által 1670. körül összeírt kötetben.¹ Kiadta SZILÁDY Áron, RMKT. VI. 40—72. l. Külön kiadásai: 1574., 1579., 1601.

130a—133b. lev. CHRISTVS MATTHEI. 13. Comparat Regnum | Coelorum negotiatori quaerenti Margaritas. | Nota: Mikor Ægyptombol Sido nep ki Jöve &c. | A vers végén: θελωσ adeft. 1627. P. Paulum L. Somogiü, scripsit Gige jn cedibus suis. Csak itt van meg. Kiadta mai helyesírással PETHŐ Gyula, Vasárnapi Ujság 1879. évf. 47. sz.

133b—146b. lev. HISTORIA DE IOSEPHO ET DE VITA ILLEI | Gen : 37. | A vers végén: Finis adeft per Paulum Somogium in Uy falu scripsit. A. D. 1630. 4 die Octobris. Laus Deo, Venia Reo. Megvan még BORN. CCLXX—CCLXXVIII. lev.; a LIPCSEY-kód. 35—44.; Mihály deák-kódexben, mint annak 27. darabja. A LUGOSSY-kódex szövegének utolsó versszaka: Ezör öt Baß es az hat eztendö ßamban, Böitbē | aß betegön Martius havaban , magat vig- | aßtalvan haborufsagban, | nagy Bankay Mattias Bõrße beteg agyaban. — A Mihály deák-kódexben az 1506. helyén 1556. áll s ez a helyes. Ugyanez az évszám található az 1580-iki kiadásban is: «Ezer öt száz ötuen hat Esztendö számban.» Külön kiadásban megjelent 1580-ban, v. ö. SZABÓ Károly RMK. I. 170. sz. Legújabban kiadta SZILÁDY, RMKT. IV. 5—26. l.

146b—155a. lev. HISTORIA DE SACERDOTE ELIA | zaris. 1568-ban írta BORNEMISSZA Miklós. A versfőkből ez jön ki:

¹ V. ö. SZÉLL Farkas: Egy XVI. századi kódex historiás énekei. Budapest, 1884. Ism. Figyelő, 1885. (XVIII.) 23. l.

MARTIRIVM ELEASARIS ET SEPTEM FILIORM EIVS CVM MATRE SOLOMON AGRAPHICEDE SCRIPTVM PER NICOLAVM BORNEMIZZA IN LAVDEM ALTISSIMI AMEN EEA. A vers végén: Finis adest. 1630. P. Paulum Somogiü. Első kiadása SZABÓ Károly szerint (RMK. I. 356. sz.) a XVI. sz. végéről való. Van még egy debreceni 1605-iki kiadása. (RMK. I. 396.)

155a—161b. lev. AZ VITEZ TVRI GYÓRGNEK | VITESSEGERÖL ES Halalarol valo ßep | HISTORIA. Ad Notaja: Laknak vala | Regöten Ægyptomban. &c. | Kezdeté: SZörtelen vezödelöm rej- | ank Balla, mert el efsek | tulunk aß föld otalma, |... A vers alatt: Finis adest. 1630. A verset először ismertette: TOLDY Ferenc, Magyar költ. tört. 1854. I. k. 175. l.

161b—166b. lev. OPTIMA HISTORIA, DE EXTREMO IUDI | CIO. Notaja. Meny fokat ßol aß Iñ &c. — Mivel az utolsó versszak szerint 1552-ben «aß sarlo közben» írták, a névtelen szerzőt sarlóközi névtelennek keresztelték el irodalomtörténetiróink. A vers alatt ezek olvashatók: Finis adest. An : D : 1630. 9 die 9venbris in Vy Falu. Egyetlen ismeretes szövege e kódexbeli másolat. A nótául választott ének SZTÁRAMAK «Az poenitentiáról és hitről» című versének kezdő sora: «Mennyi sokat szól az Isten embernek.» (RMKT. V. 112. l.) Kiadta a verset SZILÁDY, RMKT. VI. 36—47. l. Jegyz. u. o. 296—9. l.

166b—174a. lev. HISTORIA DE MORIBUS IN CONVIVIO. | Ad Melodiam: viri venerabiles sacerdo: &c. — Szerzője THOLNAI Bálint, kiről BOD Péter (a DETZI TZIMOR Jánosról szóló cikkben, Magyar Ath. 68. l.) azt írja, hogy «úgy befzéllett a' 'Sidók' nyelveken, mint a' maga született nyelvén». Később pedig (Ath. 298. l.) ezeket mondja róla: «Tolnai Fabritzius Bálint. Hazáján kívül is tanúlt az Helvétziai 's Német országi Oskolákban, Vitébergában múlatott 1573-dik efzt. Vólt az után a' Tolnai Oskolában Rector, az Ekkléfiában Pap, a'kinek keze alól fok jó emberek származtak.» Verse csak a LUGOSSY-kódexben maradt fenn, hol a vers alá ez van írva: «Finis adest p. Paulü L. Somog: | in Uy falu scripfit. 1630. 17 die 9bris ferme hora 7. T(?) scripfe | rá transfibitcū in civitate Sjalonta. 1616. Memoriale | qua facta erat

in A:D: 1630. post diem Martini una septimania | facta est magna tonitrua circa hora 3, et 4 fulgur a meredie.

174b—179a. lev. HISTORIA DE VICTORIA GEDEONIS. | SUPER AMALECTAS EX LIBR (így!) IUDIC- | UM. Ad Notam: Szanya a3 Ur Iñ. | vel. oh en ket ßómeim ti &c. — Szerzője FÖLDVÁRI Ambrus tolnai pap. A versfőkben: AMBROSIVS FÖLDVARINUS CIVIBVS KISPETERDIENSIBUS IOHANNES FABRO IOHANNI PAP ET COETERIS CANTAT. Utolsó versszaka: Kiknek ayanlásban e3 Historia vagyon, lakafsoknak helye | meg' emletesben vagyon, nevők is nemelyeknek be jegyzet- | ven vagyon, Isten iot nekik adgyon. Finis adeft p. Pau: L: Som: | in Puericia mea in Hobol scripsi Hanc Historiã An: Dni: 1609. Apud Rdífsi: | Dönü Ambrosiü Földvariü: rhunc¹ alias descripsi in Uy falu Añn: D: 1630.

179a—182b. lev. HIPOTHETICA DESCRIPTIO MORTIS. | Ad Notam: Nag fok ßent Irafokat &c. vel: Az en bezedemet. A vers alatt: Finis adeft. Megvan a BORNEMISSZA É. k. CCIV. lev., de igen romlott szöveggel. Azonkívül a CSEREYNÉ-kódexben is van egy másolata, mely, úgy látszik, a helyes szöveget tartotta fenn. Lásd e szöveg fontosságát DÉZSI Lajos értekezésében: Irod. tört. közl. 1911. I. füzetében. A LUGOSSY-kódex szövege igen hiányosan adja Pesti György ez énekét. Kiadta SZILÁDY RMKT. VII. 25. l.

182b—189b. lev. DECSI Gáspár éneke. Címe: AZ DAVID KIRAL BÜNERŐL, ES POENI- | TENTIA TARTASSAROL VALO IGÓN S3EP | HISTORIA. AD NOTAM. | Mostan valo Időben &c. &c. — A versfőkben: DECSI GASPAS... A többinek nincs értelme. Említi a verset TOLDY, M. K. Tört. I. 186. l. Utolsó versszaka szerint 1579-ben «az sorvator hegyenek csak nem ßinten tőveben, a3 io Duna menteben egy nyomorult varasban» írták. A vers alatt: θελος et. 1630.

191a—194a. levél. A 191a. levelen kezdődik (elől csonka, a 19. versszaktól kezdődik, 190. lev. hiányzik) BARANYAI Pálnak a tékozló fiúról szóló bibliai historiája, melyet 1545-ben írt.

¹ Az «n» a h-ból van kiigazítva.

A vers alatt: Finis adeft. 1630. Megvan BORN. É. k. CCI. lev.; LIPCSEY-kódex 27. lev.; végül a Mihály deák-kódexben. Kiadta SZILÁDY Áron, RMKT. II. 261—271. lap.

194a—197a. lev. AZ NAG ABRAHAM PATRI- | ARCHA FIANAK, AZ ISACNAK HAZASSA- | GAROL VALO HISTORIA. | BATIZI Andrásnak 1546-ban írt éneke. A kódex utolsó lapja, a 197-ik hiányzik, a vers végét kipótolta s ezt alá is írta Lugossy József: «(Kipótoltam Nyomtatásból) Sept. 1841. L J s. k.» Megvan a HOFGREF-féle énekeskönyvben; BORNEMISSZA É. k. CCCXVII—XX. lev., külön kiadásban. SZILÁDY is kiadta BATIZI többi műveivel együtt (RMKT. II. 113—120. l.) «Izsák pátriarkának szent házasságáról való szép história» címmel. Külön is megjelent (v. ö. SZABÓ Károly, RMK. I. 324.) h. és évn., debreceni nyomtatvány, TOLDY szerint 1596-ból.

A tartalomból látjuk, hogy a kódex több XVI. sz. versünknek egyetlen példányát tartotta fenn, már ezért is megérdemelné, hogy betűhű kiadása minél előbb megjelenjék.

U. SZABÓ GYULA.